

Kompetencje komunikacyjne nauczyciela

Rodzaje komunikatów

- ⦿ Komunikaty werbalne
 - wyrażanie myśli, uczuć i nastawień za pomocą słów odpowiednio dobranych, powiązanych i uporządkowanych: polecenia, instrukcje, pytania otwarte i zamknięte, informacje

- ⦿ Komunikaty niewerbalne
 - Proksemika
 - Kinetyka
 - Paralingwistyka
 - Wygląd zewnętrzny

Sześćofunkcyjny schemat komunikacji

– Karl H. Delhees

Funkcje komunikacji:

1. Treści merytoryczne
2. Apel
3. Wyjaśnienie
4. Relacja
5. Ekspresja
6. Styl

Model komunikacji dwustronnej

>nadawca > kodowanie > kanał komunikacji >
dekodowanie > odbiorca>

Do aktu komunikacji dojdzie jedynie wtedy, gdy spełnione zostaną następujące warunki:

- ⊙ informacja zostanie przekazana w języku zrozumiałym dla obu komunikujących się stron,
- ⊙ zaistnieje skuteczny nośnik tej informacji,
- ⊙ przekaz pozostanie czysty od zniekształceń przez czynniki zewnętrzne (tzw. szum),
- ⊙ przekaz spotka się z odbiorem,
- ⊙ informacja w założeniu będzie przeznaczona dla danego odbiorcy.

Sztejnberg A., (2002) *Podstawy komunikacji społecznej w edukacji*. Wrocław: Wyd.ASTRUM

Aktywne słuchanie - umiejętność słuchania polegająca na szczególnym nastawieniu do rozmówcy

warunki umożliwiające aktywne słuchanie:

- ⦿ stworzenie przyjemnej atmosfery
- ⦿ gotowość, by dopuścić rozmówcę do procesu kształtowania rozmowy
- ⦿ gotowość do zaakceptowania sposobu bycia innej osoby i uświadomienia jej swojej akceptacji
- ⦿ gotowość do uczynienia ze słuchania aktywnej części komunikacji

AKTYWNE SŁUCHANIE

Umiejętność skupienia uwagi i wyrażenia zainteresowania partnerem rozmowy i tym, o czym mówi. Postawa komunikacyjna nastawiona na odzwierciedlanie lub obrazowanie usłyszonej bezpośrednio wypowiedzi rozmówcy.

Aktywne słuchanie obejmuje:

- odzwierciedlanie
- kontakt wzrokowy
- zadawanie pytań otwartych
- informację zwrotną
- parafrazowanie
- klaryfikację

skuteczne słuchanie to również:

- ⦿ słuchanie empatyczne – słuchanie z nastawieniem na zrozumienie emocji rozmówcy
- ⦿ słuchanie otwarte – nie ocenia się rozmówcy, by osądy nie zasłaniały nam naszego rozmówcy
- ⦿ słuchanie świadome – zwracanie uwagi na integrację słów i emocji

PARAFRAZA

- ⦿ **Odtwarzanie komunikatu nadawcy przez odbiorcę innymi, własnymi słowami; aby odbiorca mógł spostrzec wyrażone uczucia i myśli w układzie odniesienia nadawcy, w takim celu, aby odbiorca upewnił się, czy jego domysł jest zgodny z tym, co chciał powiedzieć rozmówca. „Zanim ci odpowiem najpierw upewnię się, czy dobrze rozumiem, o co ci chodzi.”**
- ⦿ **„każda osoba może wypowiadać się dopiero po uprzednim przeformułowaniu idei i odczuć poprzedniego rozmówcy w sposób dokładny i satysfakcjonujący tego mówcę” (Rogers 1962).**

Ważne elementy rozmowy:

- ⦿ Treść wypowiedzi – słowa
- ⦿ Postawa ciała
- ⦿ Kontakt wzrokowy
- ⦿ Mimika twarzy
- ⦿ Głośność mowy
- ⦿ Ton głosu
- ⦿ Płynność wypowiedzi

KLARYFIKACJA

Uporządkowanie i uogólnienie istotnych elementów wypowiedzi partnera. Może być kontynuacją parafrazy. Typowa klaryfikacja zaczyna się od słów: „Czy to znaczy, że...” i podajemy nasz sposób uporządkowania sytuacji, płynący z tego wniosek lub uogólnienie. Następnie pytamy się partnera rozmowy, czy ten porządek, którego dokonaliśmy mu odpowiada.

spostrzeganie

zdolność rejestrowania bodźców,
percepcja zjawisk zachodzących
pomiędzy ludźmi, sztuka, którą można
rozwijać i doskonalić, umiejętność
adekwatnego i pełnego postrzegania
siebie i innych, świata.

Co wpływa na zaburzenia spostrzegania?

- ⊙ Emocje
- ⊙ Oczekiwania
- ⊙ wyobrażenia
- ⊙ Mechanizmy obronne
np. projekcja,
racjonalizacja,
wyparcie
- ⊙ Stereotyp
- ⊙ Uprzedzenia
- ⊙ Opinie
- ⊙ Postawy
- ⊙ Przekonania
- ⊙ wybiórczość uwagi
- ⊙ brak umiejętności
przyjęcia innej
perspektywy niż
własna
- ⊙ różnice kulturowe
- ⊙ samopoczucie

BARIERY KOMUNIKACYJNE

- ⦿ osądzanie: krytykowanie, obrażanie, orzekanie, chwalenie połączone z oceną
- ⦿ decydowanie za innych: rozkazywanie, grożenie, moralizowanie, nadmierne, niewłaściwe wypytywanie
- ⦿ uciekanie od cudzych problemów: doradzanie, zmienianie tematu, logiczne argumentowanie, pocieszanie

Nie słuchamy, gdy stosujemy:

- 1. *filtrowanie* – słuchamy wybiórczo
- 2. *porównywanie* – oceniamy siebie i rozmówcę
- 3. *skojarzenia* – treść wypowiedzi rozmówcy wywołuje skojarzenie, w które się zagłębiamy
- 4. *przygotowywanie odpowiedzi* – myślimy, co za chwilę odpowiedzieć, choć staramy się wyglądać na zainteresowanych
- 5. *domyślanie się* – usiłujemy zgadnąć, co rozmówca ma "naprawdę" na myśli
- 6. *osądzanie* – w trakcie rozmowy osądzamy i reagujemy schematycznie
- 7. *utożsamianie się* – cokolwiek mówi rozmówca, odnosimy do własnego życia i osądzamy w kontekście własnych doświadczeń
- 8. *udzielanie rad* – słuchamy tylko początku, szukając rady dla rozmówcy
- 9. *sprzeciwianie się*
 - a. *gaszenie* – wygłaszamy sarkastyczne uwagi, które zniechęcają rozmówcę do kontynuowania rozmowy
 - b. *dyskontowanie* – słyszymy *komplement* i wyliczamy wszystko co może obniżyć jego wartość
- 10. *przekonanie o swojej racji*
- 11. *zmiana toru* – obracamy wypowiedź rozmówcy w żart lub zmieniamy temat
- 12. *zjednywanie* – słuchamy na tyle by nie zgubić wątku, ale tak naprawdę w ogóle się nie angażujemy

Funkcje komunikacyjne w klasie szkolnej

1. Motywacyjno – inspirująca
2. Informacyjno – organizatorska

Komunikacja pionowa (wertykalna) „z góry na dół”

Komunikacja pozioma (horyzontalna) „z dołu do góry”

Szteinberg A., (2002) *Podstawy komunikacji społecznej w edukacji*.
Wrocław: Wyd.ASTRUM

3 aspekty komunikacji w klasie

1. Semantyczny – znaczenia przekazywanych informacji takie same dla nadawcy i odbiorcy
2. Syntaktyczny – dbałość o jasność komunikatów; dykcja
3. Organizacyjny – planowanie i koordynowanie działań

Sztejnborg A., (2002) *Podstawy komunikacji społecznej w edukacji*. Wrocław: Wyd.ASTRUM

Style komunikacyjne w klasie

1. Autorytarny
2. Współpracujący

Szteinberg A., (2002) *Podstawy komunikacji społecznej w edukacji*. Wrocław: Wyd.ASTRUM

Klimat społeczny klasy

1. Autokratyczno – życzliwy
2. Demokratyczno – życzliwy
3. Autokratyczno – wrogą
4. Obojętnego leseferyzmu

Szteinberg A., (2002) *Podstawy komunikacji społecznej w edukacji*. Wrocław: Wyd.ASTRUM

Klimat społeczny klasy

7 rodzajów środowiska:

1. Środowisko oparte na karze
2. Środowisko chaosu
3. Środowisko autokratyczne
4. Środowisko życzliwe
5. Środowisko doradczo konsultacyjne
6. Środowisko współuczestniczące
7. Środowisko wyłaniające się

Sztejnberg A., (2002) *Podstawy komunikacji społecznej w edukacji*.
Wrocław: Wyd.ASTRUM

Modele interakcji: nauczyciel - uczeń

1. ześrodkowany na nauczycielu
2. wykład – dyskusja
3. nauka aktywna
4. nauka aktywna – niezależne planowanie
5. grupa ześrodkowana na zadaniu
6. Brak interakcji praca niezależna

Sztejnborg A., (2002) *Podstawy komunikacji społecznej w edukacji*. Wrocław: Wyd.ASTRUM

Bibliografia

- Cialdini, R. (1996). *Wywieranie wpływu na ludzi*. Gdańsk: GWP.
- Griffin E. (2003). *Podstawy komunikacji społecznej*. Gdańsk: GWP (cz.3 i cz.5)
- Grzesiuk, L., Trzebińska, E. (1979) *Jak ludzie porozumiewają się?* Warszawa: Nasza Księgarnia.
- Johnson, D.W. (1992). *Podaj dłoń*. Warszawa: Wyd. PTP.
- Jakubowska, B., Jakubowski, J., Łapycewicz, A., Rylke, H. (red.). (1987). *Ja i inni*. Warszawa: WSiP.
- Leary M., Kowalski R. (1999). *Wywieranie wrażenia na innych. O sztuce autoprezentacji*. Gdańsk: GWP
- Lewis M., Haviland-Jones J.M. (2005), *Psychologia emocji*, Gdańsk: GWP
- Kenrick, D.T., Neuberg S.L. (2002), *Psychologia społeczna*, Gdańsk: GWP
- Stewart J. (2000). *Mosty zamiast murów. O komunikowaniu się między ludźmi*. Warszawa: Wyd. Nauk. PWN (cz1,2,5,6)
- Szejnberg A. (2002). *Podstawy komunikacji społecznej w edukacji*. Wrocław: wyd. ASTRUM
- Retter H. (2005). *Komunikacja codzienna w pedagogice*. Gdańsk: GWP